

Lietuvos muziejinių konferencija

Virginija Paplauskienė

Lietuvoje muziejų tinklas yra platus. Paskutinią metų muziejai pertvarkomi — formuojasi stambesni regioniniai muziejai, kuriasi nauji muziejų padaliniai. Beveik kiekvienas Lietuvos miestas ir miestelis turi savo kraštotyros muziejų. Žmonės suvokia, kad reikia saugoti ir branginti mūsų kultūrinį, literatūrinį, istorinį, visuomeninį palikimą ateities kartoms. Be praeities žinojimo, negali būti ateities. Žmonės, dirbantys muziejuose, yra idealistai, šventai tikintys savo darbo svarba ir reikalingumu. Kuriamos naujos ekspozicijos, renkama ir tvarkoma gauta įdomi ir prasminga medžiaga. Jau antri metai, Lietuvos muziejų draugijos deka, muziejininkai susirenka į konferenciją. Skaitomi moksliniai pranešimai, dalinamasi patirtimi, sprendžiamos iškilusios problemos, kalbama apie muziejininkystės ateities planus Lietuvoje. Praeitais metais muziejininkai buvo susirinkę Rokiškio muziejuje, šiame gausių muziejinių būrių prigludę Kretingos muziejus. Iš visos Lietuvos, tik iš 62 muziejų (o jų yra žymiai daugiau) atvyko 96 atstovai. Svetingi žemaičiai maloniai sutiko ir priėmė savo kolegas.

Daugelis atvykusių pirmą kartą lankėsi šiame nuostabiame ir retame Kretingos muziejuje. Norėčiau keliais sakiniais apibūdinti. Kiekvienas Lietuvoje esantis muziejus įdomus savaip, bet šis muziejus yra bene vienintelis toks.

Muziejus įkurtas 1935 metais. Jo įkūrimo iniciatyva priklausė kraštotyrininkui, mokyklų inspektoriui Juozui Žilvičiui (1903-1975). Jo turtinga asmeninė kolekcija ir tapo muziejaus archyvo pagrindu. Dabar muziejuje saugomi archeologiniai radiniai, tarp jų gintaro dirbiniai iš neolito gyvenviečių, kapynų, piliakalnių, vertingi XV-XIX a. taikomosios dailės ir tapybos kolekcijos, liaudies skulptūros, tek-

stilės, etnografijos ir istorinės buities eksponatų rinkiniai, įkurtos dvarų kultūros, archeologijos ir miesto istorijos bei senojo liaudies meno ekspozicijos. 1992 metais muziejus įsikūrė grafų Tiškevičių XIX a. dvaro rūmuose. Tai išties nuostabi vieta įprasminti, saugoti, eksponuoti tokią turtingą kolekciją. Pastatas yra architektūros paminklas. Rūmus supa gražiai sutvarkytas, prižiūrimas parkas. Šalia muziejaus (įėjimas iš vidaus) yra nuostabus, akį džiuginantis žiemos sodas ir oranžerija. Čia auga daugiau nei 1,500 vertingų dekoratyviųjų krūmų ir medžių. Šis žiemos sodas yra unikalus, tai muziejaus pasididžiavimas. Čia įsikūręs jaukus restoranas. Iš tolimų kampelių atvykę lankytojai gali pabūti ramioje, žalumoje skendintioje aplinkoje, pasiklausti klasiškos muzikos ar tiesiog pasėdėti prie čiuurlenčio fontano. Oranžerijos žalumai ir žydinčių gėlių žiedai suteikia šventinę nuotaiką, palaimos jausmą...

Taigi vienoje šio gražaus muziejaus salėje ir vyko dvi dienas trukusi konferencija tema — „Lietuvos muziejų rinkiniai. Tyrinėjimų metodika“. Konferencijai buvo parengti 26 pranešimai. Konferencijoje buvo daugiau kalbama apie muziejuose esamų rinkinių, kolekcijų tyrinėjimą. Visiems dalyvavusiems buvo įdomu išgirsti, kuo turtingas vienas ar kitas muziejus, kas ir kaip saugoma, kaip tyrinėjama. Suzinota daug naudingos ir prasmingos informacijos. Manau, ir ne muziejininkams bus įdomu susipažinti su kai kuriais pranešimais.

Visiems Lietuvoje ir už jos ribų gerai žinomas, gausiai lankomas Rumšiškio buities muziejus. Jis įkurtas 1966 metais. Ekspozicijoje po atviru dangum visų Lietuvos regionų — Dzukijos, Aukštaitijos, Suduvos, Žemaitijos kaimų bei

miestelių XVIII-XX a. sodybos, pavieniai pastatai, liaudies technikos paminklai, tvoros, šuliniai, bitynai, sodai ir gėlių darželiai. Ekspozicijoje atspindėta valstiečių ir miestiečių buitis. Su kaimo amatininkų aplinka ir darbu susijusi veikiantis puodžių, medžio tekintojų, drožėjų ir kitų amatininkų dirbtuvės. Šiame muziejuje rengiamos kalendorinės, šeimos ir vaikų šventės. Atvykęs į konferenciją, šio muziejaus darbuotojas V. Stanikūnas papasakojo apie savo muziejaus turtus, jame saugoma apie 80,000 eksponatų. Ekspонатai yra įvairių rūšių tekstilės kolekcija (staltiesės, užuolaidos, servetėlės, lovatiesės, skaros ir t.t.); namų apyvokos daiktai — brauktuvės, vežimai, rateliai; ūkio padargai (įdomi vežimų kolekcija). Muziejuje saugoma per 800 įvairių baldų, o taip pat laikrodžių, pintų daiktų, rogių ir kitos vertingos kolekcijos. V. Stanikūnas apgailestavo, kad nėra tinkamų sąlygų deramai išsaugoti eksponatus — drėgmė didžiausias priešas. Jis kalbėjo apie svarbą turėti muziejų dinaminį eksponatų (tai tokie daiktai, kuriuos gali čiupinėti, naudoti, vaikai — žaisti). Reikia, kad lankytojas pats galėtų pajusti tą dvasią, kurioje gyvena jo protėviai. V. Stanikūnas išskėlė muziejų kompiuterizacijos problemą. Baigiantis dvidešimtam amžiui, ši problema Lietuvoje yra labai opi ir svarbi.

Savo pranešimu muziejininkus sudomino ir Etnokosmologijos (esantys Kulionių kaime, Molėtų rajone) muziejaus darbuotojas R. Laužikas. Šis muziejus jaunas, įkurtas 1990 metais. Sukauptos meteorologijos eksponatų, senųjų kalendorių, meno kūrinių kosmoso tema kolekcijos. Ekspozicijoje pasakojama apie lietuvių liaudies kalendorius ir archeoastronomiją, astronomiją bei astronautiką. Šiame muziejuje vyksta mėgėjiški astronominiai stebėjimai, pasikaitos, seminarai, kalendorinės šventės.

Prelegentas kalbėjo apie eksponatus, atspindinčius žmogaus ryšį su visatos pasauliu (emociniai, dvasiniai, etniniai). Muziejaus fonduose saugomi buities daiktai su kosmologijos motyvais (tekstilė, medžio dirbiniai, žvakidės su visatos elementais). Taip pat saugoma nemažai meno kūrinių — grafikos darbai, tapyba. Yra įdomių kalendorių. Prelegentas prašė muziejininkų pasidalinti informacija, kokie eksponatai, susiję su visata ir astronomija, saugomi jų muziejuose. Čia pat jis išdalino anketa, kurioje atsispindėjo šie klausimai ir prašė kolegų atsakyti. Manau, ką sudomino „žvaigždžių muziejus“, ras laiko aplankyti jį.

Įdomią statistiką pateikė Lietuvos Dailės muziejaus, Palangos Gintaro muziejaus darbuotoja L. Vaiciulytė. Pa-

langos Gintaro muziejus — vienintelis Lietuvoje, turintis unikalią gintaro kolekciją. Jis įkurtas grafo Felikso Tiškevičiaus rūmuose, pastatytoose 1897 metais pagal architekto Franso Švechteno projektą. Rūmus supa Eduardo André nuostabiai suprojektuotas parkas su tvenkiniais, rožariumu, skulptūromis. Šis muziejus atidarytas 1963 metais. Ekspozicijoje pateikiami pamario kapinyuose ir gyvenvietėse rasti akmens, žalvario, geležies amžių gintaro, stiklo, o taip pat žalvario archeologiniai radiniai, XVII-XIX a. gintaro dirbiniai, XIX a. gintaro dirbtuvė, XX a. pradžios ir nepriklausomos Lietuvos gintaro dirbtuvių ir meistrų dirbiniai ir kt. O rūmų koplyčioje įrengta Felikso Tiškevičiaus ir jo šeimos fotografijų, jų aplinkos daiktų paroda. Muziejaus darbuotoja papasakojo apie inkliuzų kolekcijos tyrimą. Inkliuzas — gintaro gabalėlis, kurio viduje išamžinę įvairūs gyviai. Gintaro muziejuje saugoma 15,000 tokių gintaro gabalėlių, kuriuose ne po vieną, ir net ne po du, yra įvairių gyvių.

Muziejininkė dar yra zoologė-biologė. Ji turi nustatyti — kas tai per gyvis ir ištyrinėti šios unikumus. Turbūt daugeliui gintaro gabalėlis primena Lietuvos saulėtą žemę. Apsilankę Gintaro muziejuje, galėsite susipažinti su šia įdomia kolekcija, o pasi-vaikščiokite gražiame parke suteiks ramybės ir džiugins akį.

Lietuvos Dailės muziejaus P. Gudyno restauravimo centro darbuotoja L. Vedrickienė pasidalino mintimis apie restauravimo problemas. Tai yra vienas brangintinų ir svarbių darbų muziejininkystėje. Labai daug priklauso nuo švelnių, supratingų restauratorių rankų. Tik jų dėka eksponatas (ar kilimas, ar sietynas, ar knyga, ar metalo dirbiny, ar baldas ir kt.) gali būti prikelstas antram gyvenimui. Ilgu, sunkiu, kruopščiu darbu restauratoriai įpučia gyvybę eksponatui. Nuo restauratorių priklausoma, ar eksponatas džiugins lankytojus, ar ne.

Šiaulių „Aušros“ muziejus įsteigtas 1923 metais. Jo įkūrimo iniciatorius — kultūros ir spaudos veikėjas, kraštotyrininkas Pelikšas Bugailiškis (1883-1965), o taip pat daug inteligentų paaugojo savo kolekcijas šiam muziejui. 1928 metais muziejų savo globon perėmė ir atidarė visuomenei Šiaulių kraštotyros draugija. Šiame muziejuje turtinga numizmatikos, archeologijos, et-

Zėnanų muziejus Šakiuose. Nuotr. Gedimino Jokūbaičio.

nografijos, dailės, fotografijos kolekcija. B. Salatkienė, Šiaulių „Aušros“ muziejaus darbuotoja, pasidalino mintimis apie archeologinių radinių rekonstrukcijas kaip apie muziejų rinkinių mokslinio tyrimo metodą. Prelegentė papasakojo apie seną architektūrinį tyrinėjimų objektą, esantį Liepojų vietovėje. Ji pasakojo apie atrastus, paskandintus šuliniuose, iš liepos žievės pagamintus kibirelius. Visus sudomino prelegentės pasakojimas, kaip ji pagamino panašius kibirelius. Muziejuose svarbu turėti eksponatų kopijas, kad galėtum eksponuoti, leisti paliesti, pačiupinėti juos lankytojams. O taip pat labai svarbu perteikti ir daikto pagaminimo technologiją. Tai prelegentei buvo svarbu. Ji dalyvavo ne vienoje archeologinėje konferencijoje. Birutė Salatkienė yra Lietuvos muziejų draugijos pirmininkė. Jos dėka ir iniciatyva rengiama ši antroji konferencija Lietuvoje.

Kitas įdomus pranešimas buvo taip pat Šiaulių „Aušros“ muziejaus darbuotojos B. Lukošienės tema „Memorialinio palikimo tvarkymas“. Buvo kalbama apie visuomenininko, kultūros veikėjo Antano Ulpio palikimą. 2,000 vertingų eksponatų saugoma jo atskirame fonde. Didelę dalį eksponatų padovanojo Antano Ulpio žmona. Ekspонатai suskirstyti grupėmis ir vyksta jų tyrinėjimas. Buvo kalbama apie šiam fonde esamą vertingą senų spaudinių kolekciją. Didelis dėmesys skiriamas ir įvairiems dokumentams — jų yra net 217 vietnetų. Daug dokumentų, susijusių su 16 divizijos vardu, daug karo dokumentų. Foto-

grafijos fonde gausu senų retų nuotraukų. Taip pat saugomi ir asmeniniai daiktai.

To paties muziejaus darbuotoja V. Šiukšienė papasakojo, kaip yra skelbiama rankraštinė medžiaga. Šiaulių „Aušros“ muziejus, turėdamas gerą leidybinę bazę, drąsiai leidžia knygas iš savo archyvo. Taip išleisti F. Bugailiško atsiminimai, V. Putvinskio atsiminimai bei kt.

Kitiems muziejininkams beliko pasidžiaugti kolegų sėkme bei galimybė spausdinti ir leisti viešumon esamą medžiagą. Išties kiekvienas muziejus turėtų ką pateikti skaitytojui, bet, kaip visada, geri norai atsiremia į menkas finansines galimybes.

Lietuvoje puoselėjamas ir branginamas mūsų didžiųjų muzikų atminimas. M. ir K. Petrauskų lietuvių muzikos muziejaus darbuotoja V. Bingenienė papasakojo apie memorialinio palikimo tvarkymą. Šis muziejus įkurtas Miko ir Kipro Petrauskų name. Muziejuje saugomi lietuvių muzikų nuotraukų, dokumentų, gaidų bei memorialinių daiktų rinkiniai. Išlikusi sukaupta Kipro Petrausko lietuvių dailininkų kūrinių kolekcija, asmeninės kompozitorių Juozo Gruodžio, Stasio Šimkaus bibliotekos. Parengtos dainininko Kipro Petrausko ir kompozitoriaus, chorvedžio, pedagogo Miko Petrausko memorialinės ekspozicijos. Prelegentė pasidžiaugė, kad jiems pavyko išsaugoti fisharmoniją, kuria prieš 100 metų Palūšėje grojo Petrauskų tėvas. Ji apgaile-

tavo, kad suremontuoti šią fisharmoniją trūksta lėšų... Šiame muziejuje taip pat saugomi ir Adelės Galaunienės, Juozo Babravičiaus, Antano Sodeikos, Antano Kučingio, Vladislavo Grigaitienės ir kitų muzikų gyvenimą ir kūrybą atspindintys eksponatai. Prelegentė papasakojo apie šio muziejaus skyrius — Stasio Šimkaus muziejų, įkurtą 1972 metais. Šiame name kompozitorius gyveno nuo 1928 metų. Muziejuje yra įrengta graži ir turtinga ekspozicija. Kitas muziejaus skyrius — Juozo Gruodžio, taip pat įsteigtas jo name, kuriame jis gyveno nuo 1932 metų. Šio namo architektas Feliksas Vizbaras. Namą gaubia gražus sodas. Ekspozicija autentiškai atspindi kompozitoriaus gyvenimą. Šiuose muziejuose vyksta koncertai, muzikos vakarai.

Lietuvoje įamžinti ne tik muzikos pasaulio žmonės. Deramai pagerbti ir aktoriai. Lietuvoje yra Teatro, muzikos ir kino muziejus. Jis buvo įkurtas 1924 metais rašytojo Balio Sruogos ir Vinco Krėvės iniciatyva prie Valstybės teatro Kaune. Pirmuoju šio muziejaus direktorium (dirbo visuomeniniais pagrindais) buvo gerai užsienyje žinomas aktorius Stasys Pilka (mirė 1974 metais JAV). 1940 metais muziejuje jau buvo 40,000 eksponatų. Po karo muziejus — archyvas perduotas Teatro draugijai, o 1964-1992 metais jis buvo Lietuvos Dailės muziejaus padalinys. Dabar muziejuje yra penki skyriai, saugoma daugiau nei 200,000 eksponatų.

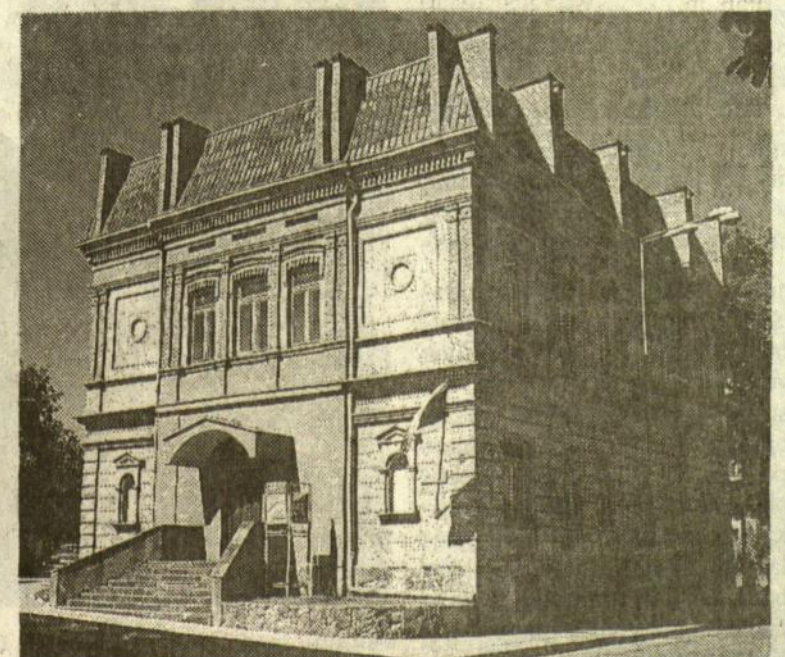
(Nukelta į 2 psl.)

Maironio Lietuvių literatūros muziejaus darbuotojos (iš kairės): Nijolė Raižytė ir Regina Mažukėlienė Kretingos muziejaus oranžerijoje.

Vytauto Didžiojo muziejus Kaune.

Panevėžio kraštotyros muziejaus pastatas.

Parodos lankytojai stebi ekrane rodomą J. Meko filmą „Laiškas iš savęs“. Nuotr. Gintaro Dainio

Obelių miestelyje — paroda iš New Yorko

Algimantas A. Naujokaitis

I gilų Lietuvos užkampį — Obelius (Rokiškio rajonas), kur, pasak cionykščių gyven-
tojų, nepasiekia visos Vilniaus
televizijos laidos, iš paties
New Yorko atkeliavo paroda
su pasaulyje žinomų meni-
ninkų darbais. Paroda veikė
beveik visą gegužės mėnesį.
Kaip šiame mažame, nuo

kultūrinių renginių atratu-
siame Obelių miestelyje atsi-
rado ši paroda, parengta bene
didžiausioje Amerikos mies-
te?

Dar praėjusių metų lapkri-
čio mėnesį Šiaulių universi-
tete paragavęs meno mokslų
ir grįžęs į gimtuosius Obelius
jaunas dailininkas — idealis-

tas Rimvydas Pupelis į New
Yorką parašė laišką avangar-
dinio kino skleidėjui, poetui
Jonui Mekui (beje, kilusiam iš
šio Aukštaitijos krašto, iš Se-
meniškio). R. Pupelis prašė
kaip nors kultūriškai bendra-
darbiauti, atsiųsti spindulėlį
šviesos ir vilties į šį varganą,
nuo dabartinių, kartais ir ne-
vykusių pertvarkų bei reformų
pervargusį, nusivylimą,
girtuokliavimo kamuojamą
kraštą, kuriame vien šiemet
nusižudė trys žmonės.

Pasitaręs su savo niujorkiš-
kais draugais — žinomais fil-

muotojais ir dailininkais. J.
Mekas nusprendė parengti ir į
Obelius nusiųsti meninę,
avangardinę krypties parodą.

Dalyvauti pakvietė New Yor-
ko garsenybę, videomeno pra-
dininką, Jurgio Mačiūno bendra-
dražę, *Fluxus* meninio judė-
jimo dalyvį Nam June Paik,
pagarsėjusią prancūzų skulp-
torę, taip pat J. Mačiūno ger-
bėją Louise Bourgeois ir tris
lietuvius dailininkus, dabar
gyvenančius ir besilavinan-
čius New Yorke — Arūną Ku-
likauską, Audrį Naujokaitį ir
Eugenijų Varkulevičių. Į pa-
rodą J. Mekas taip pat įtraukė
video juostoje įrašytus laisvo-
sios muzikos koncertus, ku-
riuos J. Meko „Anthology Film
Archives“ ir New Yorko džiazo
klubuose rengia Dalius Naujo-
kaitis. Specialiai šiai parodai
J. Mekas padarė videofilmą
Laiškas iš savęs.

Į parodą sugužėjo, suvažio-
vo ne tik Obelių seniūnijos, bet ir
Dusetų, Juodupės, kitų aplin-
kinių miestelių ir kaimų, o
taip pat Rokiškio, Biržų, Pa-
nevėžio, net Žarasų rajonų pa-
gyvenę žmonės ir jaunimas,
šio krašto dailininkai.
— Didelį įspūdį, gilių ap-
mąstymų visiems sukėlė Meko
videojuosta *Laiškas iš savęs*.
Joje Mekas jautriai ir nuošird-
žiai kalbėjo ne tik Obeliams,
bet ir visai Lietuvai skaudžią
savižudybių problemą, — sakė
parodos prižiūrėtojas R. Pupe-

lis, beje, irgi bedarbis kaip ir
daugelis obelietčių.

Tarsi žinodamas, kad Obe-
liai tampa savižudžių kraštu,
savo filme J. Mekas jautriai,
šiltai ir betarpiškai svarsto,
kodėl žmogus, net penkiolika-
metis jaunuolis nutaria nusi-
žudyti. Pataria, ką daryti,
kaip elgtis, kad patią juo-
džiausią, beviltiškiausią mi-
nutę atsisakytų šio pragaiš-
tingo žingsnio, šviesesnėmis
akimis sugebėtų pažvelgti į
gyvenimą.

Parodoje kabojo ir kiti J.
Meko darbai, teigiantys gyve-
nimo džiaugsmą ir prasmę,
galimybę po nesėkmių gyve-
nimą pradėti iš naujo. Tai Pa-
ryžiuje, Japonijoje, kitose ša-
lyse eksponuoti paveikslai iš
jo kino kadru — *Sustabdytos
akimirkos*, kiti darbai. Tarp jų
— skrynelėje su stiklu — pa-
ties J. Meko sunumeruotos
1,786 pupos. J. Meko prisaky-
mu, parodos uždarymo dieną
24 nenumuotos pupos dailini-
kas R. Pupelis pasodino Obe-
lių žemėje. Išauginęs pupas,
jis gales šį J. Meko meninį
veiksmą tęsti ir tęsti, kaip
gamtos ir darbų ciklai kartojasi
J. Meko *Semeniškių idilėse*
(žinoma, jei nebus šio meninio
veiksma autorius kitokių pa-
geidavimų).

Daugelis parodos lankytojų
ilgai stovėjo prie Nam June
Paik laisvai, be išankstinės
nuostatos šiemet nupaišyto

piešinio. R. Pupelis sakė, kad
geras būrys Vilniaus Dailės
akademijos studentų įvairio-
mis priemonėmis važiuojo į
Obelius dėl šio garsaus meni-
ninko kūrinio.

Pirmą kartą Lietuvoje buvo
eksponuotas dailininkės L.
Bourgeois reljefinis paveikslas
„Kėdė ir trys kėdutės“. Nuste-
bino savitai, su stiprių filosofinių
ir poetinių krūviu atlikti
obelietiško dailininko R. Pupelio
grafikos lakštai.

Lankytojų nuomone, švie-
žias reiškinys lietuvių fotogra-
fijos mene — dailininko-ta-
pytojo Audriaus Naujokaicio
iš New Yorko atgabentos še-
šios meninės nuotraukos —
ciklai iš šio didmiesčio Soho
rajonų ir vakarų pusės 17-tos
gatvės.

— Tos nuotraukos labai ta-
pybiškos, matyti, kad jų auto-
rius — ne grafikas, ne skulp-
torius, o būtent tapytojas, —
išreiškė savo nuomonę R. Pu-
pelis.

Arūno Kulikausko meninėse
nuotraukose — tarsi apsnigto
sodo šilts prisiminimas vi-
durasaryje.

Iš Obelių paroda keliaus į
Japoniją, o J. Meko filmas
Laiškas iš savęs numatomas
parodyti per Lietuvos televi-
ziją. Obelių seniūnijos inspek-
torė Aldona Žekienė sakė, kad
šį J. Meko filmą reikėtų bent
kelis kartus rodyti ne tik per
Lietuvos, bet ir per kituose

miestuose, apskričių ir rajonų
centruose esančią kabelinę te-
leviziją. Juk savižudybių skai-
čiai Lietuva lenkia visas ki-
tas ne tik Europos, bet ir kitų
žemynų šalis.

Dail. Rimvydas Pupelis su paro-
doje eksponuota Jono Meko
„pupų skrynelė“.

Jaunieji istorikai susirinko Rietave

Dr. Aldona Vasiliauskienė

jaunaisiais istorikais — būsi-
maisiais mokslininkais, tikė-
dama, kad jie, laikui bėgant,
papildys Lietuvio katalikų
mokslo akademijos gretas.

Penktosios istorikų konfe-
rencijos įamžinimui buvo pa-
sodintas medelis, tikint, kad
jis išaugs, ir į šias tolimoje Že-
maitijoje vykstančias konfe-
rencijas suvažiuojantieji moki-
niai išaugs rimtais mokslininkais,
„laistomais“ tokių rengi-
nių.

Po pietų darbas vyko trijose
sekcijose. Čia ne tik dėme-
singai buvo išklausti prane-
šimai, bet atsakinėjama į
klausus, diskutuojama, mo-
kiniai mokomi apibendrinti
išklaustą medžiagą. Siūlytos
temos bei tyrinėjimų kryptys
atečiai.

Baigus darbą sekcijose, mo-
kiniai turėjo galimybės arti-
miau susipažinti bei pabend-
rauti prie puodelio arbatos, o
mokytojai tuo metu sprendė
savas problemas: kaip page-
rinti istorijos dėstymą mokyk-

loje, kaip pasiekti geresnių re-
zultatų, kaip patiemis moky-
tojams artimiau bendrauti,
dalintis patirtimi. Buvo kalba-
ma ir apie būsimas konferen-
cijas. Visi pageidavo, kad Rie-
tavo katalikiškos mokyklos
direktoriaus Vytauto Rut-
kausko, pavaduotojos Danutės
Bruzevičienės bei istorijos mo-
kytojos Daivos Juškienės pas-
tangomis itin skrupulingai ir
labai apgalvotai organizuota
konferencija ir ateityje vyktų
Rietave, tačiau ne vienos, o
bent dviejų dienų. Mokytojai
diskutavo ir nusprendė jung-
tis į draugiją, prašant, kad
Katalikiškų mokyklų mokyto-
jų sąjunga patvirtintų katali-
kiškų mokyklų istorijos moky-
tojų bei kitų istorijos moky-
tojų, dirbančių katalikiškoje
dvasioje, draugiją.

Išklausius sekcijų atstovų
ataskaitas apie darbo rezulta-
tus bei pasiūlymus atečiai, o
mokytojai taip pat pateikė sa-
vo diskusijų nutarimus, susi-
laukdami energingo mokinių

pritarimo.

Mokyklos vadovybė nuošird-
žiai padėkojo kiekvienam at-
vykusiam, o pranešėjams įtei-
kė atminimo dovanėles —
knygas bei padėkos raštus. Di-
rektorius V. Rutkauskas daug
šiltų padėkos žodžių išsakė
mokyklos mecenatams: prela-
tui Juozui Prunskiui, Juozui
Kojeliui bei Rožei Šomkutei.
Visų konferencijos dalyvių
vardu jiems bus nusiųsti pa-
dėkos laišukai.

Moksleiviai ilgai nenorėjo
skirstytis: daina keitė dainą, o
linksmybės atrodė nebus ir
galo. Beveik visą dieną nuo
Rietavo iki Vilniaus švelniais
balseliais dainavo įvairiausias
lietuvių liaudies dainas — vi-
šų širdys konferencijos metu
buvo pripildytos, sklindinos
dvasingumo ir gėrio. Džiugu,
kad auga jėga, galinti daug
gėrio duoti Lietuvai ir ją keis-
ti.

•Utena. Balandžio 22 d.
Utenos dekanato Katechetikos
centre Utenos ir Zarasų ra-
jonų tikybos mokytojai dalyva-
vo seminare, kuriame savo pa-
tirtimi ir naujais mokymo
metodais su pedagogais dalijo-
si švėčias iš Vokietijos Man-
fred Plens.

Jaunųjų istorikų konferencijoje. Iš kairės: Rietavo katalikiškos mokyklos direktorius Vytautas Rut-
kauskas, dr. Aldona Vasiliauskienė, Vilniaus Jėzuitų gimnazijos atstovės — Jurtė Andrikonytė,
Lina Šiukštaitė ir Ieva Vilutytė; Telsių V. Borisevičiaus vidurinės mokyklos direktorius Vaclovas
Vaičekauskas ir Kretingos pranciškonų gimnazijos dir. pavad. Laimutė Šaulienė.

Lietuvos muziejininkų konferencija

Atkelta iš 1 psl.

Muziejuje saugomos
koncertų, teatro spektaklių
ir filmų nuotraukos, pro-
gramėlės, afišos, plakatai. Su-
kaupta turtinga kolekcija se-
nografijos eskizų ir maketų,
sceninių rūbų, butaforijos bei
rekvizito rinkiniai. Muziejus
turi lėlių ir muzikos instru-
mentų kolekcijas, aktorių por-
tretus, šaržus, rankraščius,
saugomos ir asmeninės akto-
rių kolekcijos. Muziejus dar-
buotoja R. Lopienė pasi-
džiaugė, kad muziejaus fondai
nuolat papildomi turtingomis
kolekcijomis ir kaip pavyzdį
paminėjo aktorės Unės Ba-
bickaitės-Graičiūnienės archy-
vą. Ši kolekcija atkeliavo tik
prieš keletą savaičių į mu-
ziejų. Ilgus metus ją saugojo,
puoselėję inžinierius, vertėjas,
kultūros veikėjas Linas Broga
su žmona Romana. Tai ištis
vertinga dovana muziejui. O
taip pat domus ir turtingas
aktorių Teofilės Vaitiūnienės
archyvas, saugomas muzie-
juje. Jame daug asmeninių
daiktų, scenos rūbų, meno
kūrinių, biblioteka, dokumen-
tai, nuotraukos. Šiame muzie-
juje lankosi studentai, moks-
leiviai, visuomenės atstovai,
mokslininkai. Vyksta konfe-
rencijos, meno vakarai.

Savo įdomiais ir turiningais
pranešimais konferenciją pa-
pildė net penki M. K. Čiurlionio
dailės muziejaus darbuotojai.
Šis muziejus įkurtas
1921 metais, ekspozicija atida-
ryta 1925 m. laikinuosiuose
M. K. Čiurlionio galerijos ru-
muose Ažuolų kalne. 1936
metais muziejus pertvarkytas
į Vytauto Didžiojo kultūros
muziejų ir perkeltas į naujus
rūmus (architektas Vladas
Dubeneckis, Karolis Reiso-
nas). 1944 metais pavadintas
valstybiniu M. K. Čiurlionio
dailės muziejumi. 1969 metais
naujame muziejaus pastate
(archit. Feliksas Vitas) atida-
ryta M. K. Čiurlionio kūrinių
galerija. Muziejus turtingas
įvairiomis kolekcijomis. Vienas
brangiausių ir vertingiausių
šio muziejaus yra M. K.
Čiurlionio palikimas. Čia sau-
goma ir lietuvių liaudies meno
kolekcija, XVII-XX a. Lietuvos

vaizduojamoji ir taikomoji
dailė, senovės Egipto dailė,
užsienio vaizduojamoji ir tai-
komoji dailė, numizmatika,
liaudies meno ir Lietuvos
meninio gyvenimo archyvai ir
kt. Atvykę į šį muziejų, galite
susipažinti su nuostabiais M.
K. Čiurlionio paveikslais, pa-
sigrožėti lietuvių liaudies
vaizduojamąja dailę, XX a.
pirmos pusės Lietuvos dailę ir
kt. Šio muziejaus prelegentės
supta žindino su esamais fon-
dais. Eglė Lukoševičiūtė pa-
teikė įdomios medžiagos apie
senąsias, muziejuje saugomas
nuotraukas, o J. Abdulkaitė
pateikė žinių apie numizmati-
kos kolekciją. Abi priminė, iš
kur gautos šios kolekcijos. O
kolekcijų savininkas buvo
daktaras Aleksandras Rackus.
Jis puikiai išmanė kolekcionavi-
mo meną. Šiam žmogui
reikėtų skirti atskirą straipsnį.
Aš bandysiu tik keliais
bruožais pristatyti šią įdomią
asmenybę.

Aleksandras Rackus gimė
1893 m. Čekiškoje. Mokėsi
Kauno gimnazijoje, vėliau iš-
vyko į JAV. Ten dirbo audimo
dirbtuvėje, mokėsi St. Laurent
kolegijoje Kanadoje, vėliau
Holy Cross kolegijoje Worces-
teryje. Įstojo į Loyola universi-
tetą sociologijos fakultetą, dar
studijavo mediciną. Gavo me-
dicinos ir chirurgijos dokto-
ratą. Šis žmogus mėgo ir dar-
biai dirbo visuomeninį darbą
— įstojo į Lietuvos Vyčius,
buvo vienas Vyčio žurnalo
steigėjų, bendradarbiavo *Auš-
rinėje*, *Dirvoje*, *Darbininke*,
Drauge (nuo 1922 m. paskelbė
per 2,000 straipsnių), *Lithua-
nia*, *Moksleivysje*, *Kosmose*,
Naujojoje Romuvoje ir kt. Nu-
mizmatika ir muziejininkyste
pradėjo domėtis nuo 1913
metų. 1917 metais įsteigė
Čikagoje Lietuvių numizmati-
kos ir istorijos muziejų, kur
sukaupe daug įvairios litua-
nistinės medžiagos, ypač iš
JAV lietuvių gyvenimo. Jau
1931 metais buvo surinkęs
didžiausią pasaulyje Lietuvos
numizmatinę kolekciją. 1935
metais Pasaulio lietuvių kon-
greso metu, Lietuvos valdžios
kviečiamas, surengė savo ko-
lekcijos parodą VDU rūmuose.

Po parodos visus eksponatus
(apie 81,000) įsigijo Švietimo
ministerija. Jie sudarė Vytauto
Didžiojo Kultūros muziejaus
istorinio skyriaus pagrindą. Jo
vėdeju 22 metus
buvo pats kolektyvo savininkas.
1940 m. vėl grįžęs į JAV,
ėmė organizuoti Lituanistikos
muziejų, kuriame sukaupia
apsčiai numizmatikos, ar-
cheologijos eksponatų ir įvai-
rios lituanistinės medžiagos.
Dr. Rackus priklausė įvai-
rioms organizacijoms ir drau-
gijoms. Jo rūpesčiu parengta
ir išleista ne viena istorinė
knyga. Už nuopelnus Lietuvai
apdovanotas Vytauto D. III
laipsnio ordinu ir 1939 metais
Šaulių žvaigždės medaliu. Šis
žmogus gyveno ir dirbo su
mintimis apie savo tėvynę,
visi jo darbai skirti Lietuvai.
Jis mirė 1965 metais Čika-
goje.

Šiame straipsnyje neaprepi-
siu visų dalyvavusių konferen-
cijoje pranešimų ir nepateik-
siu informacijos apie visus
muziejus — tai tiesiog neleis
laikraščio apimtis. O konfe-
rencijoje dar dalyvavo darbuo-
tojai iš Maironio Lietuvių lite-
ratūros muziejaus, Vilniaus
Gaono žydų muziejaus, Roki-
škio krašto muziejaus, Trakų
istorijos muziejaus, Šilutės
muziejaus.

Dvi dienas trukusi konferen-
cija buvo naudinga ir prasmė-
tinga kiekvienam čia atvykusiam.
Muziejininkai pasidali-
no savo darbo vaisiais. Gali-
ma buvo pasidžiaugti darbo
rezultatais, pasidalinti rūpes-
čiais, problemomis, paklausti
patarimo. O tuo pačiu vyko ir
nėpaprasta bendraminčių dya-
sios puota. Ir netgi neatsar-
giai viešai pasakyta vieno ne
muziejininko frazė — „kad tik
muziejininkai gali dirbti už
tokius grašius“ neapkartino
bendros nuotaikos. Visi puikiai
žino, kad kultūra Lietuvoje
buvo ir yra podukros vietoje,
o dabar ypač muzieji-
ninkystė. Susirinkusiųjų vei-
duose matiau šventą tikėjimą
savo darbo reikalingumu ir
prasmingumu. Ir pagalvojau
— kad tik tokių idealistų dėka
ir laikosi Lietuva. Kaip no-
rėtusi, kad jų būtų daugiau.

Leidiniai

LEIDINYS SPAUDOS ATGAVIMO KALBOS IR KNYGOS DIENAI

Gegužės 7-oji Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos diena. Svariai šią šventę paminėjo Lietuvos Mokslo akademija, Mokslininkų rūmai kartu su XXVII Knygos mėgėjų draugija sukvietę sostinės inteligentiją bei svečius į tik ką spaudoje pasirodžiusio Antano Buračo ir Antano Stravinsko sudaryto albumo *Kryždirbystė Lietuvoje* pristatymą Mokslo akademijos mažojoje salėje.

Kryždirbystė Lietuvoje - *Sacred arts in Lithuania* - tai žymaus Lietuvos kraštotyrininko Balio Buračo (1897-1972 m.) ilgus metus kaupėtų fotoarchyvų palikimo dalis. Be fotografijų, albume pateikta jo autobiografija, jo spausdinti straipsniai įvairiuose nepriklausomos Lietuvos leidiniuose apie kryždirbystę, apie žymiausius žemaitijos ir kitų vietų dievdirbius, kryždirbius, o taip pat autentiška, dažniausiai neskelbta medžiaga šia tematika. B. Buračas - vienas iš etnografinės fotografijos pradininkų, todėl dauguma jo paskelbtų tekstų jau prieš II pasaulinį karą buvo iliustruojama dažnai unikalio mis autorinėmis nuotraukomis. Leidinyje tęsiamas paties B. Buračo sumanymas suformuoti kiek įmanoma vientisesnį Lietuvos dievdirbystės ir kryždirbystės vaizdą, derinant tekstus su nuotraukomis.

Renginį atidarė ir įžangos žodį tarė Lietuvos MA bibliotekos direktoriaus pavaduotojas Povilas Saudargas. Prieš patį knygos sudarytojų ir autorių. Pirmasis kalbėjo akademikas Antanas Buračas - leidinio įkvėpėjas ir organizatorius, garsiojo etnografo sūnėnas. *Kryždirbystė Lietuvoje* - tai trijų kartų darbas, stengiantis išsaugoti tautos kultūrinį palikimą. Dabar ši darba tęsia jau anūkai. Leidinyje atskleista tik dalelė didžiulių šimtmetinių lobių, kurie padėjo mūsų tautai karaliauti nuo Baltijos iki Juodosios jūros. Todėl taip nuostabu, kad mes sugebėjome išsaugoti subtiliausius paminklus - nuotraukas. Lėšos šiam gana didelės apimties darbiui - Seimo leidyklos „Valstybės žinios“ nuopelnas.

Ypatingai susidomėję renginio dalyviai laukė Antano Stravinsko - albumo sudarytojo, pažinojusio patį Balį Buračą, kalbos. Prelegentas prisipažino, kad iš pradžių buvo sunku ir nedraus šiam darbiui pasiryžti. Mat leidinyje yra apie 1,200 fotografijų iš iš-

likusio Balio Buračo etnografinio archyvo ir jo rankraščiai, skirti XVII a. pabaigos - XX a. pradžios kryždirbystės ir kito sakralinio meno tautinėms tradicijoms Lietuvoje. Sunkiausia buvo derinti jo tekstus su nuotraukomis. Pavėzdžiui, pirmame skyriuje B. Buračas labai taikliai kalba apie daugelį mūsų Lietuvos dievdirbių ir kryždirbių. Negalima neįvertinti humoru persunkto autoriaus kalbos, negerbti autentiško žodžio. Štai, kad ir apie Kazimierą Orvidą rašo: „Kartą K. Orvidas su savo dievukais nuvyko kermošiu į Naumiestį už Kvėdarnos. Prie bažnyčios pasistatė būdelę ir išstatė dievukus parduoti. Priėjo žemaitis, pasirinko vieną dievuką ir klausia: „Kiek tu nori už ton dieva muku?“ K. Orvidas rusčiai atsakė: „Trins rublia.“ Žemaitis nusistebė: „O, vėliniukštis, kad pabrangęs“. Tuomet dievdirbys, pykčiu nesitverdamas, nusistveręs kuo didesnę dievaitį, ir vana jo žemaitį kaip su pliauska. Ogi žemaitis pasigriebia kitą dievuką ir plėkiasi abu“. Niekam turbūt nekils abejonės, kodėl B. Buračo tekstus, atskleidžiančius papročius, būti, tradicijas, siekia įdėti į leidinį autentiškus. Toli gražu ne viskas tilpo, nors ir į tokį solidų leidinį. Liko simboliška nuotrauka, kur B. Buračas nusifotografavęs prie jau griuvančio koplytstulpio. Jis kryždirbį ir dievdirbį vertino, lygindamas jį su daraktoriumi ir knygnešiu, o koplytstulpį - su Egipto piramidėmis.

Po klausimų sudarytojams kalbėjo Lietuvos valstybinio muziejaus direktorė Birutė Kulnytė. Balio Buračo palikimu buvo susidomėta prieš 15 metų. Idomu, kad dalis jo fotografijų yra publikuota garsiajame Adomo Varno albume „Lietuvos kryžiai“ (1926 m.). Mat šis vyresnysis B. Buračo bendraamžininkas buvo jau pripažintas menininkas, turintis gerus ryšius su kolekcionieriais bei knygynais - leidejais. Ankstesniu savo kūrybos laikotarpiu B. Buračas atiduodavo nemažą savo fotografijų dalį, kad šis jas plaktintų savo vardu. Garsusis etnografas yra palikęs fundamentaliausių rinkinių fondą. Tik koks dešimtadalys panaudotas albume *Kryždirbystė Lietuvoje*. Tikimasi, kad pavyks parengti dar septynis leidinius. Ypač būtų idomu atskleisti visuomenei miestelių

gyvenimą - daugeliu atžvilgiu jau dingusių iš gyvenimo reiškinių. Nedaugelis žino, kad fenomenalus B. Buračo darbas buvo aukštai įvertintas parodoje Paryžiuje (1937 m.) bei N. jorke (1939 m.). Kraštotyros draugijos pirminkė Irena Seliukaite pirmą kartą turėjo progą prisiliesti prie B. Buračo asmenybės rengiantis minėti jo 100-mečio jubiliejų. Prelegentė yra 1997 m. sukurto dviejų dalių filmo „Amžiaus kraštotyrininkas“ scenarijaus autorė. Kalbėdama ji išskėlė paties B. Buračo asmenybę, atliekančią svarbiausią vaidmenį. Tai šimtmečio žmogus. Kiek mūsų paminklų užfiksuota jo nuotraukose ir išliko ateities žmonėms! Mes privalome pasiekti, kad XXI a. žmogus atliktų B. Buračo žygdarbį. Prelegentė paminėjo mokyklą, kur ugdomi jaunieji „buračiukai“. Kiekvienas turėtų susimąstyti, ką kiekvienas, negalvodamas apie atlygį, galėtų padaryti Lietuvai.

Lietuvos kultūros centro sektoriaus vadovas Aleksandras Šidlauskas pateikė keletą faktų bei sentimentų apie Radviliškio kraštą, iš kurio kilę tokie žymūs žmonės kaip B. Buračas. Negalėjo nepirinti dar tarybiniais metais išleisto atvirukų rinkinio *Lietuvos piliakalniai*, kurio autorius nenurodytas. Iš tiesų tai buvo B. Buračo darbai.

Kaip jau buvo minėta, vienas iš šio renginio, skirto Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos dienai pažymėti, organizatorių yra XXVII Knygos mėgėjų draugija. Kalbėjo jos pirmininkas A. Vaičiūnas. Lei-

Dievdirbys Jonas Guodenis. Kegrių km., Vieksniai-Mažeikiai. 1929 m. Nuotr. Balio Buračo

dirbystės tradicija Lietuvoje yra gyvybinga ir anaipol neišsekusi, ir ji padeda naujoms kartoms just savo žmogiškąjį pašaukimą ir dvasinių pradų viršenybę“ (akad. A. Gaizutis).

Visi, neturintys vienokių ar kitokių galimybių naudotis pačiu leidiniu, gali skaityti jo internetinį variantą. Albumo *Kryždirbystė Lietuvoje* adresas: www.nerisena.lt/buracas. „Kai versite šios knygos lapus, prisiminkite: čia surinkti ne tik nuostabūs Lietuvos meistrų sakraliniai darbai - čia plazda kentėjusios, kovojusios ir daug bandymų pakėlusios tautos dvasia (arkivysk. S. Tamkevičius).

Aliucija Orentaitė
Vilniaus universiteto biblioteka. Rankraščių skyrius

Renginio pabaigai buvo perskaitytas Lietuvos MA akademiko Algirdo Gaizutis sveikinimas. „Kryždirbystės ir diev-

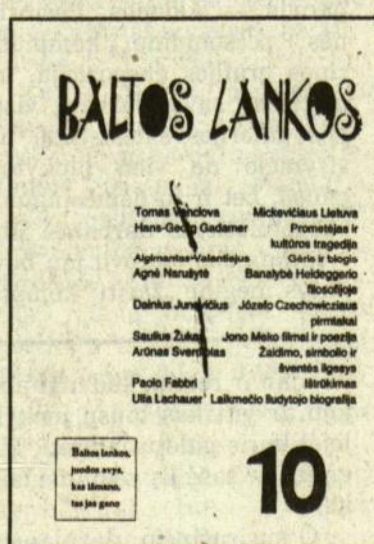
dirbystės tradicija Lietuvoje yra gyvybinga ir anaipol neišsekusi, ir ji padeda naujoms kartoms just savo žmogiškąjį pašaukimą ir dvasinių pradų viršenybę“ (akad. A. Gaizutis).

Visi, neturintys vienokių ar kitokių galimybių naudotis pačiu leidiniu, gali skaityti jo internetinį variantą. Albumo *Kryždirbystė Lietuvoje* adresas: www.nerisena.lt/buracas. „Kai versite šios knygos lapus, prisiminkite: čia surinkti ne tik nuostabūs Lietuvos meistrų sakraliniai darbai - čia plazda kentėjusios, kovojusios ir daug bandymų pakėlusios tautos dvasia (arkivysk. S. Tamkevičius).

Aliucija Orentaitė
Vilniaus universiteto biblioteka. Rankraščių skyrius

Renginio pabaigai buvo perskaitytas Lietuvos MA akademiko Algirdo Gaizutis sveikinimas. „Kryždirbystės ir diev-

BALTOS LANKOS — 10

nybės ribą peržengia poetas, pakeisdamas buitines kalbos medžiagą į poeziją ar filmotojas, fiksuojantis, atrodytų, vien išoriškas pasaulio apraiškas, galime stebėti analizuodami Jono Meką kūrybą. Tą ir daro Saulius Žukas straipsnyje „Jono Mekos filmų ir poezijos analizė“. Apie šventes formalėjimą ir subanalizimą kalba Arūnas Sverdiolas, aptardamas Hanso Georgo Gadamerio knygą *Grožio aktualumas*. Ribų nusitrynimą ir gilumos pojūčių netekimą bodingas postmoderniam galvojimui apie žmogaus mitą ir postmodernybę. Priešintis banalybei galima, ne tik į apžvalgos ratą įtraukiant vis naujas, dar neaptartas gyvenimo sritis, bet ir stengiantis atidžiai išsisiūti, ir jau, atrodo, žinomus dalykus, skverbiantis

AR GOTAI YRA LIETUVIAI?

Jurate Statkute de Rosales. *Los Godos*, Ediciones Zeta, Caracas 1998. Un es labon perdido de la hitoria europea. Prologo de Rafael Poleo.

Be mažiausios abejonės, jie yra mūsų protėvių vaikai. Tą įrodė Venezuelos lietuvaite Jūratė Statkutė De Rosales savo knygoje *Los Godos* („Gotai“), kuri buvo išleista ispanų kalba 1998 metais Caracas, Venesueloje. Jūratė toje mokslinėje knygoje išvedžioja, kad gotai (ostrogotai ir visigotai) yra baltų kilmės, priešistorinių lietuvių protėvių žemių gyventojai.

Po daugiau kaip 10 metų trukusio kruopštaus istorinių vokiečių, rusų ir kitų baltų kilmę nagrinėjusių mokslininkų dokumentų tyrinėjimo, o ypač XIII šimtmečio ispanų karaliaus Alfonso XII (El Sabio - išminčiaus) sukurtų metraščių, Jūratė parašė šią mokslinę-istorinę knygą (292 puslapių), kurios įvadą parašė Rafael Poleo, vienas žymiausių Venezuelos ir Lotynų Amerikos žurnalistų, žurnalo *Zeta* ir dienraščio *El Nuevo Pais* vyriausiasis redaktorius.

Įvadė jis rašo, kad ispanai turėtų dėti romėnų togas, bet užuot jų dėvi gotų įvestas kelnės ir palaidines (marškinius) ir kad ispanų namai yra baltų stiliaus (su gonkomis ir balkonais). Ispanų muzika vartoja baltų stiliaus harmoniją, o ispanų papročiai ir gyvenimo būdas paremti baltų etikos kodu bei stipriu garbes jausmu. Ispanų kalba (vad. Castellano), nors pagrindu yra lotynų, bet smarkiai paveikta baltų kalbos taisyklių, ką rodo vardų galūnės *ez, es, a* (pvz., Mendez, Rosales, Noriega, Vargas ir t.t.).

Gotų karalius Alarikas 410-tais metais kovo 24 d. užėmė Romą, kurią gotai valdė 15 metų. Alarikui mirus, jo įpėdiniai iš pietų Prancūzijos įsiveržė į Iberijos pusiasalį, iš kurio išgrūdo vandalus ir šiaurinę Afriką. Gotai valdė tą šalį daugiau kaip 300 metų, kol maurai ir kiti vandalų palikuonys grįžo atgal ir nusto-

mė gotus į šiaurines šalies provincijas. Iš čia pamažu ispanai, padėdami gotų kilmės didikų, išstūmė maurus atgal į Afriką, kol galų gale 1492 metais kraštas buvo išlaisvintas. Gotai visiškai ištirpo ispanų masėje, bet, pasak Rafael Poleo, nors jis ir tapo ispanų tautos dalimi, tačiau jų etninė išvaizda (augaloti, šviesiaplaukiai) yra jų paliktas paminklas, ypač šiaurinėse Ispanijos provincijose.

Knyga *Los Godos* buvo oficialiai pristatyta Ispanijos ambasadoriaus Don Miguel Fernandez kartu su Rafael Poleo, dalyvaujant gausiems spaudos, kultūros ir politikos atstovams, jų tarpe Latvijos bei Lietuvos ambasadoriams.

Knygos pristatymo iškilmėse buvo pabrėžta, kad ji susilaukė milžiniško susidomėjimo (dvi laidos) ir kad Jūratė atliko labai svarbų darbą, atskleidusi ispanų ir portugalų tautų kilmės paslaptis.

Vytautas Dambraja, Lietuvos ambasadorius visai Pietų Amerikai (išskyrus Argentina), buvęs iki šiol šviesiausia lietuviška žvaigždė Lotynų Amerikoje, dabar turi dalintis ta garbe su Jūrate Statkute De Rosales.

Apie autore

Jūratė Statkutė-Rosales, gimusi Kaune 1929 metais, į Venesuelą atvyko po Antrojo pasaulinio karo. Yra *Zeta*, politinio savaitraščio, redaktorė.

Aleksas Jankūnas

ko Zabulio Knygelė apie pakylėtumą, kažkada Longinui priskirta. Už šį veikalą autorius apdovanotas 1998 m. Lietuvos mokslo premija.

Į diskusiją „Pasiklydęs antiklos žvilgsnis į pakylėtą iškalbą“ susirinko filologai, Mokslo akademijos vadovai ir darbuotojai. Diskusijai vadovavusi Vilniaus universiteto Klasikinės filologijos katedros vedėja profesorė Eugenija Uličinaitė pabrėžė, jog vertimai iš klasikinų kalbų pirmiausia yra moksliniai tyrinėjimai, o vertėjas yra mokslininkas. I lietuvių kalbą versdamas lotynišką veikalą apie iškalbos pakylėtumą, H. Zabulis pateikė argumentuotą knygos autorystės versiją, kruopščiai išanalizavo teksto stilių, gramatinės formas, lygino jį su įvairiais antiklos tekstais. Tyrimus sunkino tai, jog tekstas sudėtingas, nemaža jo dalis neišlikusi.

Vilniaus universiteto Klasikinės filologijos katedros profesorius H. Zabulis papasakojo susirinkusiems apie knygos atsiradimą, leidybos istoriją, kelią iki mūsų dienų, aptarė painią autorystės problemą. Vertėjas nustatė, kad veikalas parašytas I amžiuje prieš Kristų Bizantijoje.

Knygelę apie pakylėtumą, kažkada Longinui priskirtą išleido „Aidu“ leidykla. Praėjusių metų pabaigoje knyga išėjo ir Italijoje. (Elta)

B. Buračo knygos sutiktuosė. Iš kairės: Antanas Buračas, Antanas Stravinskas, Povilas Saudargas.

DAILININKAS ALBERTAS VEŠČIŪNAS

Algimantas A. Naujokaitis

Dail. Albertas Veščiušas.

Vilniaus Dailės akademija ėmėsi iniciatyvos 2001-aisiais metais paminėti tiek užsienio lietuvių bendruomenėse, tiek Lietuvoje dar mažai žinomo išeivijos dailininko Alberto Veščiušo gimimo 80 metų sukaktį. Ta proga užsimota surengti šio dailininko jubiliejui skirtą personalinę parodą. Joje numatyta eksponuoti ne tik Dailės akademijos, bet ir kituose muziejuose, galerijose, privačiose kolekcijose saugomus A. Veščiušo darbus. Dailės akademijos muziejaus vadovė Irena Galvydytė ir žinoma parodų rengėja Gražina Pajarskaitė sakė, kad tokia didelė paroda, apimanti visą įmanomą surinkti A. Veščiušo kūrybinį palikimą, Lietuvoje numatoma surengti pirmą kartą. Todėl Dailės akademijos muziejaus darbuotojai prašė per užsienio lietuvių dienraštį „Draugas“ paprašyti išeivijos šiai parodai atsiųsti galbūt kieno turimus ar žinomus A. Veščiušo darbus, kitas su jo gyvenimu ir kūrybine veikla susijusias medžiagas (eskus, užrašus, laiškus, nuotraukas, savo atsiminimus, ir t.t.). Juo labiau, kad architektas K. Janulio, kai kurių kitų lietuvių išeivių nuomone, A. Veščiušui New York'e staiga ir netikėtai mirus, esą be priežiūros liko daug šio dailininko darbų.

Vilniaus Dailės akademija nusipelnė pagyrimo, kad jos darbuotojai kaupia su A. Veščiušumi susijusius duomenis, kruopščiai ir dėmesingai renka A. Veščiušo darbus. Pernai Vokietijoje, rinkdami medžiagą apie žinomą išeivijos meno žinovą, kolekcininką prof. Povilą Reklaitį (dabar jau mirusį), tarp kitų lietuvių dailininkų aptiko ir A. Veščiušą. Čia A. Veščiušas toliau formavosi kaip originalus, savojo kūrybos kelio ieškotojas ir atradėjas. „Profesorius kraipo galvas ir palieka mane ramybėje,

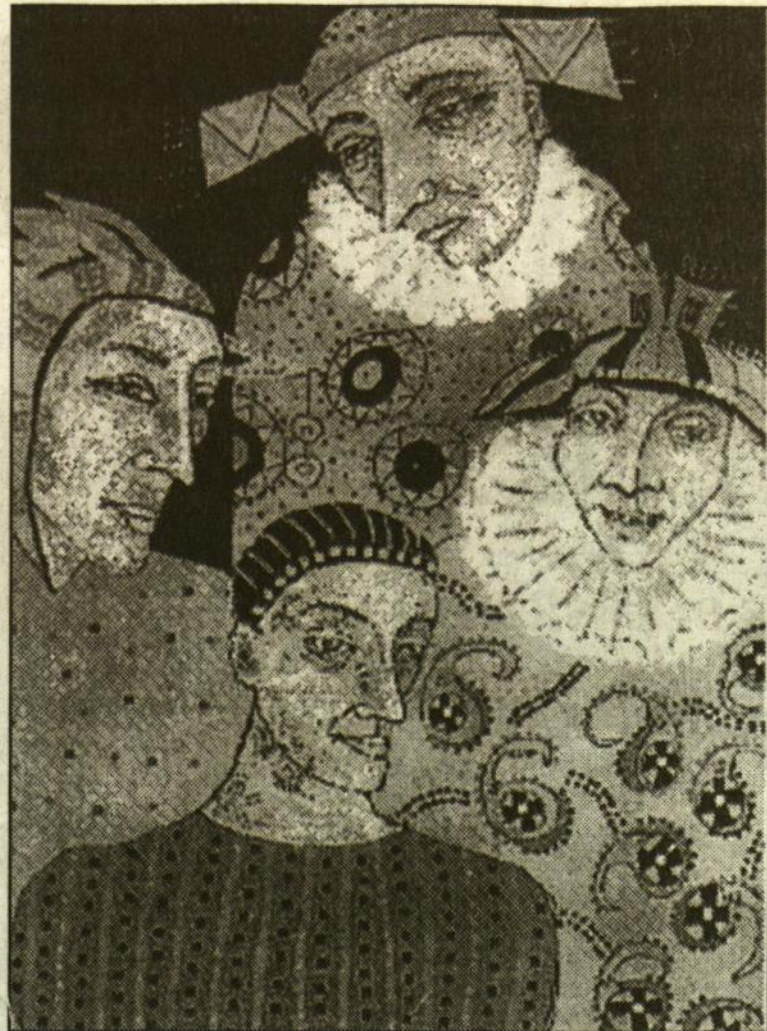
grafikos lakštus ir vieną A. Veščiušo tapybos darbą. Juos New York'e, suverstus šaligatvyje, 1994 metais sakėsi atsitiktinai radęs šiame mieste gyvenantis lietuvis Arūnas Kulikauskas. Dabar šie darbai saugomi akademijos muziejuje ir laukia didžiosios šio dailininko darbų parodos. „Džiaugiuosi, kad gerai saugojate Alberto paveikslus“, — susipažinusi su jais, sakė dailininko sesuo poetė Aldona Veščiušaitė, praėjusią vasarą iš Australijos atvykusi ir visą vasarą bei rudenį prabuvusi Lietuvoje.

Kodėl Vilniaus dailės akademijos profesoriai, dėstytojai, muziejininkai taip aukštai vertina Alberto Veščiušo darbus?

— Tai savitas, didelio talento žymus 20 amžiaus lietuvių dailininkas, — sakė akademijos muziejaus vadovė J. Galvydytė.

Apie jo gyvenimo ir kūrybos kelią man teko išgirsti spaudoje, o taip pat bendraujant su dailininko seserimi poetė (ir dailininkė!) Aldona Veščiušaitė. Ji sakė, kad spaudoje paskelbtuose straipsniuose apie jos brolių yra klaidų ir netikslumų. A. Veščiušaitė man davė Australijos lietuvių laikraštyje „Mūsų pastogė“ išspausdinto jos laiško kopiją, kuriame pataisomos *Tėviškes žiburiuose* (1996 m. Nr.41) įšvėlusios klaidos. A. Veščiušaitė *Mūsų pastogėje* išspausdintame laiške rašė ir man sakė, kad *Tėviškes žiburiuose* klaidingai nurodyta jos brolio gimimo data, atrodo, kilo iš *Liet. enciklopedijos* 37 tomo, kur išspausdinta, jog A. Veščiušas gimęs 1921.1.21, kai tikroji jo gimimo data 1921 m. liepos 31 d.

Išsiaiškinę tikrąją A. Veščiušo gimimo datą, galime bent trumpai apžvelgti jo gyvenimo ir kūrybos tolimesnį kelią. 1940 m. Kaune jis pradėjo architektūros studijas. 1944 m. pasitraukęs į Vakarus, šias studijas tęsė Stuttgart'o aukštojoje technikos mokykloje, o taip pat buvo Meno akademijos laisvu klausytoju. Susidomėjo abstrakcionizmu, atsidėjo piešimui, tapybai, grafikai, vis ieškodamas originalių išraiškos priemonių. 1949 m. atsikėlęs į JAV, apsigyveno New York'e. Kelis metus studijavo Art Students League pas tapytoją ir grafiką Will Barnet. Čia A. Veščiušas toliau formavosi kaip originalus, savojo kūrybos kelio ieškotojas ir atradėjas. „Profesorius kraipo galvas ir palieka mane ramybėje,

Aldonos Pečiūrienės kompiuterine technika atliktas kūrinys.

ČIURLIONIO GALERIJOJE PRASIDĖJO KOMPIUTERINIO MENO GADYNĖ

Pirmasis kompiuterinio meno paukštis atskrido į Čikagos Čiurlionio galeriją 1998 m. lapkričio 27 d., kai buvo atidaryta 27-oji kasmetinė lietuvių fotografijos paroda. Šioje parodoje, šalia tradicinių fotografijų, buvo eksponuoti ir kompiuterine technika atlikti darbai. Tam įvykiui paminėti išleistas stambus, 250 puslapių katalogas *Sąskambiai*. Po šios parodos toje patioje galerijoje savo kompiuterines fotografijas parodė Sigitas Balčius. Jo darbai stebino žiūrovus technikos įmanumu ir subtilumu — nepažindę fotografijos dokumentalumo, šis menininkas sugebėjo vaizdą praturtinti šviežiais kompiuteriniais niuansais, kurių neįmanoma sukurti tradicinės fotografijos prietaisais.

Š.m. balandžio 9 d. Čiurlionio galerijoje buvo atidaryta dar viena kompiuterinio meno paroda — Aldonos Pečiūrienės personalinė kompiuterinės grafijos ekspozicija, užpildžiusi savo darbais visas tris galerijos sales. Šioji pasižymėjo ne vien lankytojų gausa, bet ir jų dėmesingumu eksponuotiems darbam. Matyt, daugelis žiūrovų jau buvo patys mėginę „žaisti“ kompiuteris, kaip ir daugelis kitų, pradėjau žaisti įvairiais klavišais, kol aptikau piešimo programą. Po keletos valandų žiūriu — kažkas išėjo — matyti piešinys, linijos, spalvos. Galvoju, koks gudrus tas kompiuteris. Sunku buvo patikėti, kad viską nupaišiau pati. Bet, kai sėdo bandyti kiti, ir jiems nieko padorus neišėjo, supratau, kad tai ne vien kompiuterio nuopelnas. Sėkmę lėmė ir mano rankos, ir mano mąstymas.

— Kompiuteris, kaip minėjote, buvo pramonės, ūkio bei mokslo reikalavimams tenkinti. Ar pakreipus jį menui, neatsiranda kliūčių? Ar jo griežtai nustatyta elektroninė, matematiškai tiksli technika nevaržo žmogaus kūrybinių impulsų?

— Sunkiausia suvaldyti „pelytę“, kad ji bėgtų ten, kur reikia. Lengviau pasidare, kai išsigijau kompiuterinį pieštuką. Palaipsniui susipažinau su sudėtingesnėmis piešimo programomis, kur yra tūkstančiai galimybių. Išmokau keisti įvairias faktūras, sudaryti naujas, sudėtingesnes spalvas. Dirbti reikėjo daug, kol ekranas man tapo kaip popieriaus lapas ar drobė. Piešimas kompiuteriu mane žavi tuo, kad viename darbe galiu naudoti įvairias priemones: pieštuką, teptuką, purkštuką, trintuką. Galiu spalvą lieti lengvai, kaip akvarelę, ar dėti lyg teptuku storą, grubų dažų ir faktūros sluoksnį, lyg tapyčiau. Galiu būti ir grafike, ir tapytoja tuo pačiu metu. Na, o darbo rezultatai priklauso nuo menininko asmeninių savybių, kaip visada — nuo skonio ir nuotaikos.

— Tad būtina kovoti su nuomone, kad kompiuterinis menas yra tik technikos padaras: vos paspaudus klavišą, tuščias ekranas savaime virsta spalvingu paveikslu.

Darbų kompozicijos pirmiausia gimsta mintyse. Po to tenka nupaišyti eskizą, o tik tada prijungti kompiuterį. Žinoma, darbo eigoje pirmine mintis transformuojasi, darbas pasidaro sudėtingesnis, atsiranda daugiau detalių, faktūrų. Smagu, kad tai, kas nepavyko, labai lengva pakeisti, ištrinti ir pradėti iš naujo, ko neįmanoma padaryti, dirbant kitomis technikomis.

— Kokios tematikos Jus labiausiai traukia? — Mano darbų temos tradicinės, bendražmogiškos, gal kiek su stipresniu romantiniu atspalviu. Iš tikrųjų, ką naujo begalima sukurti, kai visų laikų dailininkai piešė gėles, vaikus, moteris. Stengiuosi dirbti ciklais, nes viename

terinės pašymo bei spalvinių priemonėmis. Ir štai išvydo, ką tomis pačiomis priemonėmis padarė labiau pažengusi menininkė. Tačiau ne visai susigaudantys ėmė kalbėti, kad tai „mašinos“ pagaminti darbai...

Užklausa Aldoną Pečiūrienę apie jos pažiūras į kompiuterinio meno problematikumą.

— Jūs baigėte Vilniaus Dailės Instituto tekstilės fakultetą. Daug metų dirbote Vilniaus trikotažo įmonėje „Vilija“ dizainere. Jūsų sukurti trikotažo raštai ir modeliai adovonoti parodų diplomais ir medaliais. Kas paskatino Jus susidomėti kompiuterine grafika?

— Gyvename idomiu laiku, ant 21-ojo amžiaus slenksčio, kai elektroninė technika užkariavo visas pramonės, ūkio, mokslo šakas ir pradėjo skverbtis į muziką ir dailę. Vis daugiau girdime elektroniniais instrumentais atliekamas melodijas. Tad gal nieko nuostabaus, kad šioje parodoje eksponuoju darbus, sukurtus kompiuterine technika. Tai paskutiniųjų (1998-1999) metų derlius. Kai išsigijome kom-

piuterį, kaip ir daugelis kitų, pradėjau žaisti įvairiais klavišais, kol aptikau piešimo programą. Po keletos valandų žiūriu — kažkas išėjo — matyti piešinys, linijos, spalvos. Galvoju, koks gudrus tas kompiuteris. Sunku buvo patikėti, kad viską nupaišiau pati. Bet, kai sėdo bandyti kiti, ir jiems nieko padorus neišėjo, supratau, kad tai ne vien kompiuterio nuopelnas. Sėkmę lėmė ir mano rankos, ir mano mąstymas.

— Kompiuteris, kaip minėjote, buvo pramonės, ūkio bei mokslo reikalavimams tenkinti. Ar pakreipus jį menui, neatsiranda kliūčių? Ar jo griežtai nustatyta elektroninė, matematiškai tiksli technika nevaržo žmogaus kūrybinių impulsų?

— Sunkiausia suvaldyti „pelytę“, kad ji bėgtų ten, kur reikia. Lengviau pasidare, kai išsigijau kompiuterinį pieštuką. Palaipsniui susipažinau su sudėtingesnėmis piešimo programomis, kur yra tūkstančiai galimybių. Išmokau keisti įvairias faktūras, sudaryti naujas, sudėtingesnes spalvas. Dirbti reikėjo daug, kol ekranas man tapo kaip popieriaus lapas ar drobė. Piešimas kompiuteriu mane žavi tuo, kad viename darbe galiu naudoti įvairias priemones: pieštuką, teptuką, purkštuką, trintuką. Galiu spalvą lieti lengvai, kaip akvarelę, ar dėti lyg teptuku storą, grubų dažų ir faktūros sluoksnį, lyg tapyčiau. Galiu būti ir grafike, ir tapytoja tuo pačiu metu. Na, o darbo rezultatai priklauso nuo menininko asmeninių savybių, kaip visada — nuo skonio ir nuotaikos.

— Tad būtina kovoti su nuomone, kad kompiuterinis menas yra tik technikos padaras: vos paspaudus klavišą, tuščias ekranas savaime virsta spalvingu paveikslu.

Darbų kompozicijos pirmiausia gimsta mintyse. Po to tenka nupaišyti eskizą, o tik tada prijungti kompiuterį. Žinoma, darbo eigoje pirmine mintis transformuojasi, darbas pasidaro sudėtingesnis, atsiranda daugiau detalių, faktūrų. Smagu, kad tai, kas nepavyko, labai lengva pakeisti, ištrinti ir pradėti iš naujo, ko neįmanoma padaryti, dirbant kitomis technikomis.

— Kokios tematikos Jus labiausiai traukia?

— Mano darbų temos tradicinės, bendražmogiškos, gal kiek su stipresniu romantiniu atspalviu. Iš tikrųjų, ką naujo begalima sukurti, kai visų laikų dailininkai piešė gėles, vaikus, moteris. Stengiuosi dirbti ciklais, nes viename

Rima Mačikūnaitė „Vėlių malūnas“. Pastelinės kreidos ant popieriaus. 1997. R. Mačikūnaitės kūrinių paroda atidaroma Balzeke Lietuvių kultūros muziejuje birželio 5 d., tarp 4 val. p.p. ir 7 val. vak. Paroda tęsis iki liepos 26 d.

sak architektas K. Janulio, kai kurių kitų lietuvių išeivių nuomone, A. Veščiušui New York'e staiga ir netikėtai mirus, esą be priežiūros liko daug šio dailininko darbų.

Dailininko sesuo Aldona Veščiušaitė šia versija abejoja. Pasak jos, taip rašant ar kalbant, nepažymimas reikšmingas faktas: Albertui mirus, didelę dalį likusių jo paveikslų globojo Veščiušo draugas dailininkas — vitražistas Albinas Elsker Elskus. Jo pastangomis tie darbai buvo persiųsti Aldonai Veščiušaitėi į Australiją. 1981 m. gegužės mėn. Sidney jį surengė savo brolio tų darbų parodą. Vėliau nemažai vertingų A. Veščiušo paveikslų Aldona padovanojo Vilniaus Dailės muziejui, kur jie dabar saugomi, deja, saugyklose, o ne ekspozicijų salėse. Kita A. Veščiušo darbų dalis yra Kaune, M. Žilinsko galerijoje. Pasak A. Veščiušaitės, Albertas žinomam lietuvių kolekcininkui M. Žilinskiui tuos paveikslus Berlyne perleido su sąlyga, kad jie

monės: pieštuką, teptuką, purkštuką, trintuką. Galiu spalvą lieti lengvai, kaip akvarelę, ar dėti lyg teptuku storą, grubų dažų ir faktūros sluoksnį, lyg tapyčiau. Galiu būti ir grafike, ir tapytoja tuo pačiu metu. Na, o darbo rezultatai priklauso nuo menininko asmeninių savybių, kaip visada — nuo skonio ir nuotaikos.

— Tad būtina kovoti su nuomone, kad kompiuterinis menas yra tik technikos padaras: vos paspaudus klavišą, tuščias ekranas savaime virsta spalvingu paveikslu.

Darbų kompozicijos pirmiausia gimsta mintyse. Po to tenka nupaišyti eskizą, o tik tada prijungti kompiuterį. Žinoma, darbo eigoje pirmine mintis transformuojasi, darbas pasidaro sudėtingesnis, atsiranda daugiau detalių, faktūrų. Smagu, kad tai, kas nepavyko, labai lengva pakeisti, ištrinti ir pradėti iš naujo, ko neįmanoma padaryti, dirbant kitomis technikomis.

— Kokios tematikos Jus labiausiai traukia?

— Mano darbų temos tradicinės, bendražmogiškos, gal kiek su stipresniu romantiniu atspalviu. Iš tikrųjų, ką naujo begalima sukurti, kai visų laikų dailininkai piešė gėles, vaikus, moteris. Stengiuosi dirbti ciklais, nes viename

darbe sunku išsakyti viską, kas susikaupė. Todėl atsirado ciklai „Žiedai“, „Moterys“, „Juokdariai“, „Emigrantai“, „Erdvės“, „Rytietiškas“ ciklas.

— Ačiū už pokalbį, nušvietusį Jūsų kompiuterinio meno savybes.

Aldonos Pečiūrienės kompiuteriu sukurto kompozicijos akivaizdžiai byloja, kad

kompiuterinė technika dailės darbo esmės nepakeičia. Piešinys lieka piešiniu, nesvarbu, kokiomis pašymo priemonėmis jis bus sukurta. Tenka tarti, kad šios dailininkės kompozicijos sukurto igudusios rankos, spalvų deriniai atrinkti spalvai jautrios akies. Dailininkės rankomis ir širdimi vedžiojama „pelytė“ išpaušyti veido bruožai yra dviasiai — vienas liūdintis, kitas linksmas, trečias ryškiantis pozuojančių žmonių temperamentų kaita. Jos dizainai išradingi, stebina žiūrovą nesikartojančia formų ir nuotaikų įvairove.

Algimantas Kežys

MOTERŲ PORTRETAİ PARODOJE

Detroit Contemporary galerijoje dar 13 konceptualių dailininkų paroda, kurioje su šešiais moterų portretais dalyvauja Austė Pečiūraitė-Fayette. Ši šimtmetį buvo dvi svarbios meno kryptys — kubizmas šio šimtmečio pradžioje ir konceptualus menas paskutinių 50 metų laikotarpyje, kada buvo bandoma surasti visai naują meną.

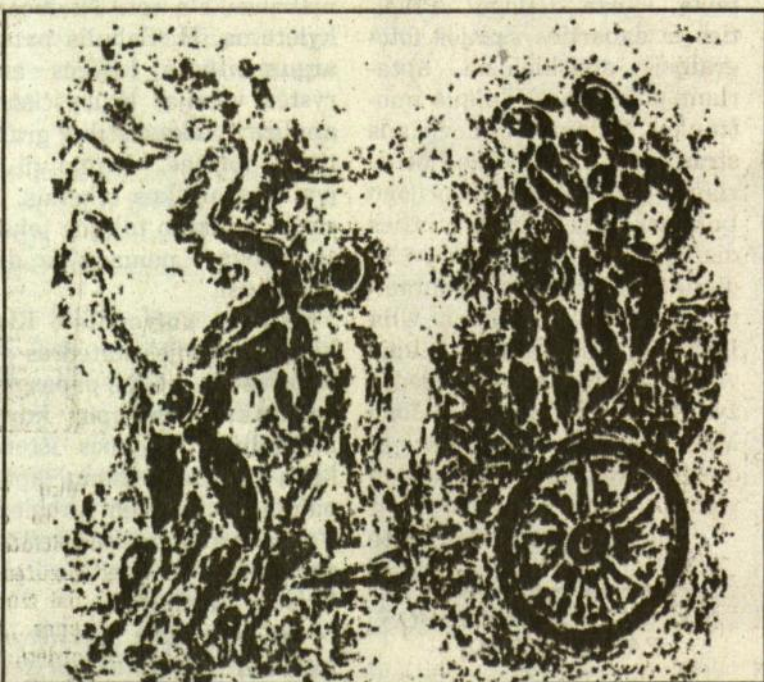
Austė atliko šią konceptualaus meno kelionę ir iš momento įkvepimo nuėjo labai apgalvotus paveikslus, kur daug dekoratyvinių arabesku, kur vyrauja ryškios pirminės spalvos (raudona, geltona, mėlyna, balta ir juoda), kur yra aiškios daiktų formos, kur yra literatūriniai pavadinimai, pvz.: „Draugė, kuri nebeatėis“, „Tiek maža tavo“, „Dvi seserys“ (rašyta škotiskai); „O kaip tai man“.

Penki paveiksai atlikti akrilinėmis dažais ir didelio formato, vaizduojantys penkis moteris, nutapyti šio dešimtmečio pradžioje New York'o studijoje, arti 42-os gatvės. Tik gera spalvota nuotrauka galėtų parodyti šių paveikslų grožį. „Draugė, kuri nebeatėis“, verčia ir iš jos asarų susidaro karoliai. Moteris neša gėles, visur spingsi žvakutės paveikslas pavadinimas yra „Tiek maža tavo“ (kai iš tikrųjų tiek daug yra grožio). Atrodo, kad Austė surado savo meninį kelią ir laimingai juo eina.

Parodos reklama yra tyčia susprogdinto tikro didelio pastato griuvimo fotografija (tai buvusi didžiausia Detroito krautuvė Hudson's) ir paroda konceptualiai pavadinama „Panika Detroit'e“. Iš visų dailininkų Austė yra įspūdingiausia. Parodos kuratorius Patrick Burton yra didelis Austės gerbėjas, nusipirkęs jos darbų. Jos vienas ankstyvesnis paveikslas iš Burton kolekcijos irgi iškabintas parodoje, parodantis Austės meninį išsivystymą.

Austės konceptualus menas nuvedė ją į įvairias meno sritis: rašė literatūrinius darbus ir vaidinimus, kuriuos statė New York'o scenoje. Dabar gyvenama Connecticut valstijoje, rašo vaidinimus vaikų teatrui, kur pasirodė ir jos sūnelis. Ji yra pilna entuziazmo ir veržiasi į meną keliais frontais. Nuostabios yra moterys jos portretuose, bet ji pati — dar nuostabesnė.

Saulius Šimoliūnas

Alberto Veščiušo kūrinys iš jo kūrybos parodos 1981 m., vykusios Sydnejuje, Australijoje, katalogo.